

INNOVAATIOSUUNNITELMA

Lasten ja nuorten osallisuuden ja mielen hyvinvoinnin
vahvistaminen taidelähtöisten menetelmien ja
kulttuurihyvinvoinnin avulla

1.1.-31.12.2026

TIIVISTELMÄ

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Järvi-Suomen piiri ry hakee innovaatioavustusta lasten ja nuorten osallisuuden ja mielen hyvinvoinnin tukemiseksi taidelähtöisin menetelmin. Avustuksella tulemme toteuttamaan taidelähtöistä toimintaa 10–16-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka kokevat yksinäisyyttä ja sosiaalista jännittämistä, ja joilla on tämän vuoksi vaikeuksia osallistua tai toimia ryhmätilanteissa. Järjestämme kuusi taidetapahtumaa lapsille ja nuorille eri puolilla Pohjois-Savoa vuoden 2026 aikana. Tarkoitus on, että toimintamalli leviää taidetapahtumiin osallistuvien paikallisyhdistysten vapaaehtoisten myötä laajasti MLL:n paikallisyhdistysten nuorisotoiminnaksi.

Lapsen ja nuoren kokema ahdistus, sosiaalisten tilanteiden paineisuus sekä tunne yksinäisyydestä ovat usein seurausta kiusatuksi joutumisesta. Tiedetään, että kiusaamisella voi olla monia pitkäaikaisia seurauksia. Jos tukea ei saa, käsittelemätön kokemus saattaa vaikuttaa pitkälle elämään, jopa aikuisikään saakka. Erityisen suuressa riskissä joutua kiusatuksi ja suljetuksi sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle ovat tavalla tai toisella viiteryhmän luoduista normeista poikkeavat lapset ja nuoret. Yksinäisyys on merkittävä tunnistettu riskitekijä lapsen ja nuoren terveydelle ja hyvinvoinnille, minkä vuoksi siihen on puututtava ajoissa. Yksinäisyys voi aiheuttaa lapsessa ja nuoressa esimerkiksi somaattisia oireita, itsetunnon laskua sekä mielialan laskua, mikä voi johtaa kasvaneeseen sosiaaliseen jännitykseen ja yksinäisyyden kierteeseen.

Taide tarjoaa välineitä turvalliseen itseilmaisuun, sosiaaliseen kasvuun ja oppimiseen sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen. Taiteellisen ilmaisun keinoin voi tulla esiin jotain sellaista, jolle on ollut vaikea löytää sanoja tai muotoja. Taide tarjoaa ihmisille väylän kohdata toisensa ja löytää yhteinen kokemus, mikä voi voimaannuttaa ja vahvistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta.

MLL Järvi-Suomen piirillä on vahva osaaminen ja pitkä kokemus lasten, nuorten ja perheiden auttamisesta, sekä nuorisotoiminnasta muun muassa tukioppilastoiminnan ja Selviydytään kiusaamisesta –toiminnan myötä. Taidetapahtumien jälkeen lasten ja nuorten on mahdollista jatkaa MLL Järvi-Suomen piirin muiden toimintojen parissa. Haemme innovaatioavustusta pilotoidun, lapsille ja nuorille tarkoitetun, taidelähtöisen toiminnan levittämiseen 20 000 euroa. Avustusta käytetään koordinaattoreiden palkka- ja toimintakuluihin sekä toiminnasta aiheutuviin kuluihin, kuten materiaali-, toimisto- ja vuokratuluihin. Liitteenä erillinen talousarvio. Hankkeeseen ei ole haettu muuta rahoitusta.

HAKIJAN TIEDOT

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri toimii neljän maakunnan (Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Keski-Suomi) alueella edistäen toiminta-alueellaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Toimimme perheiden tukena, alueellisena vaikuttajana, vapaaehtoistyön järjestäjänä ja MLL:n paikallisyhdistysten taustavoimana.

Piirillä on muiden toimintojensa (kuten tukihenkilötoiminta, Selviydytään kiusaamisesta – toiminta sekä Tuu mun kaveriksi –hanke) kautta vahva tuntemus hankkeen kohderyhmän tuen tarpeista. Piirin työntekijöillä on monipuolista osaamista taidelähtöisistä menetelmistä, mm. voimauttavan valokuvan menetelmäopinnot, artesaanin tutkinto, neuropsykiatrisen valmentajan koulutus sekä opintoja luovista terapioiden menetelmistä. Olemme kokeilleet taidelähtöisten menetelmien käyttöä kiusattujen lasten ja nuorten jälkihoidollisessa vertaisryhmätoiminnassa, ja niistä saatu palaute on ollut hyvää. Menetelmät ovat toimineet erinomaisesti kipeiden asioiden käsittelyn kanavana ja tukeneet lasten ja nuorten mielen hyvinvointia.

MLL Järvi-Suomen piiri on myös mukana osatoteuttajana Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (XAMK) hallinnoimassa Triangeli-hankkeessa, jossa tuemme etsivässä huoltajatyössä perheiden ja oppilaitosten yhteistyötä ja kehitämme siihen uusia toimintatapoja nuori keskiössä. Hankkeen aikana kehitettyjä menetelmiä on mahdollista hyödyntää tässä toiminnassa vanhemmuuden tukemisessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Hankkeessa toteutettava lasten ja nuorten vanhemmuuden tuki erottaa tämän toiminnan muusta lapsille ja nuorille suunnatusta avoimesta kohtaamispaikkatoiminnasta. Näillä perusteilla katsomme, että meillä olisi vahva osaaminen tämän hankkeen toteuttamiseen.

TOIMINNAN KOHDERYHMÄ

Avustuksella toteutettavan toiminnan *ensimmäisen kohderyhmän muodostavat* Pohjois-Savossa asuvat 10–16-vuotiaat lapset ja nuoret, joilla on sosiaalista jännittämistä ja vaikeuksia osallistua/olla ryhmässä. Tähän ryhmään voivat kuulua mm. lapset ja nuoret, jotka kokevat kiusaamista tai yksinäisyyttä, ovat neurokirjolla, ulkopuolisuutta kokevat sateenkaarevat lapset tai nuoret tai ylipäättään lapset ja nuoret, jotka etsivät mahdollisuutta itseilmaisuun.

Avustuksella toteutettavan toiminnan *toisen kohderyhmän muodostavat* toimintaan osallistuvat MLL:n vapaaehtoistoimijat. Tavoitteena on, että MLL:n paikallisyhdistykset osallistuvat tapahtumiin ja saavat toimintamallin, jota he voivat käyttää paikallisyhdistyksen toiminnassa. Näin ollen menetelmät ja toimintamalli leviävät laajasti Pohjois-Savoon, sillä MLL:llä on vähintään yksi paikallisyhdistys jokaisella paikkakunnalla.

Kolmannen kohderyhmän muodostavat toimintaan osallistuvien lasten ja nuorten huoltajat, jotka saavat toiminnasta välineitä ja keinoja tukea lapsen tai nuoren mielen hyvinvointia perheen arkiympäristössä. Vuonna 2024 piirin toimintoihin on sisällynyt lähes 120 000 kohtaamista lasten, nuorten tai huoltajien kanssa, joista suuri osa on haavoittuvassa asemassa olevia.

TOIMINNAN TAUSTA JA TARVE

Toteutettavan toiminnan tarve perustuu tiiviiseen yhteistyöhön Pohjois-Savon alueen kuntien ja hyvinvointialueen kanssa, kouluterveyskyselyn tuloksiin sekä MLL:n toteuttamaan vanhempain puhelimen raporttiin vuodelta 2024. MLL Järvi-Suomen piirin työntekijät toimivat alueellaan lukuisissa asiantuntijaverkostoissa, joissa käsitellään säännöllisesti asukkaiden hyvinvoinnin tilaa ja pohditaan ennaltaehkäiseviä tukitoimia haastavassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden tukemiseksi. Tällaisia verkostoja ovat mm. Pohjois-Savossa hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen yhteinen kiusaamisen ehkäisyn työryhmä.

Lukuvuoden aikana koulukiusaamista on kokenut Järvi-Suomen piirin alueen 4. ja 5. luokkalaisista keskimäärin 43 % ja 8. ja 9. luokan oppilaista 32 %. Vähintään kerran viikossa kiusaamista kokeneiden määrä on kääntynyt kasvuun kaikissa ikäryhmissä. (THL 2023). Vähintään kerran viikossa tapahtuva kiusaaminen on liitetty alentuneeseen elämänhallinnan tunteeseen, heikompaan elämään tyytyväisyyteen ja ahdistusoireiluun.

Yksinäisyys on riskitekijä lapsen tai nuoren psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle ja se on yhteydessä mm. tunne-elämän ongelmiin, ahdistuneisuuteen ja masennukseen. Lapsuudessa koettu yksinäisyys jatkuu usein nuoruudessa ja aikuisuudessa, mikä on suuri syrjäytymisriski. Yksinäisyyttä voidaan vähentää mm. vahvistamalla sosiaalisia ja sosiokognitiivisia taitoja ja lisäämällä sosiaalisten kontaktien mahdollisuuksia. Tärkeää on tukea myös vanhempien kykyä olla yksinäisen lapsen tai nuoren tukena. Järvi-Suomen piirin alueella 4. ja 5. luokkalaisista 4 % tuntee itsensä usein yksinäiseksi. 8. ja 9. - luokkalaisista nuorista lähes 15 % tuntee itsensä usein yksinäiseksi ja yli 10 %:lla ei ole yhtään ystävää. Erityisesti tämä haaste koskee alueemme tyttöjä, sillä yli 20 % ikäryhmän tytöistä kokee itsensä yksinäiseksi.

Vanhempainpuhelimen raportin 2024 mukaan 18 % vanhempien yhteydenotoista koski huolta lapsen tai nuoren psyykkisestä terveydestä. Näiden yhteydenottojen määrä myös nousi edellisestä vuodesta. Erityishuomiomme kohteena ovat haavoittuvassa asemassa olevat lapset, nuoret ja lapsiperheet, joiden elämänlaatua pyrimme tukemaan omilla toiminnoillamme sekä palveluohjauksella hyvinvointialueen toimintoihin. Haettavan avustuksen kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret – kiusatut, yksinäiset, ulkopuolisuutta kokevat sateenkaarevat sekä neurokirjon lapset ja nuoret - ovat kaikki haavoittuvassa asemassa olevia, jotka tarvitsevat tukea hyvinvointiinsa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vain siten lapsista ja nuorista kasvaa yhteiskunnan täysivaltaisia ja osallisuutta kokevia yksilöitä.

TOIMINNAN TAVOITTEET, TOIMENPITEET JA TAVOITELLUT TULOKSET

Kohderyhmän 1 (10–16-vuotiaat lapset ja nuoret, joilla on sosiaalista jännittämistä ja vaikeuksia osallistua/olla ryhmässä) tavoitteet

Piirin kaiken toiminnan tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen. Haettavan avustuksen toteutettavan taidelähtöisen toiminnan tavoitteena on

- tukea lasten ja nuorten mielenhyvinvointia
- vahvistaa osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia
- vahvistaa lasten ja nuorten tulevaisuususkkoa
- kehittää itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja
- tarjota turvallinen ympäristö itsensä toteuttamiseen taiteen keinoin
- vahvistaa sosiaalisissa tilanteissa toimimista
- tarjota varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää toimintaa lapsille ja nuorille.

Kohderyhmään kuuluvilla lapsille ja nuorilla tunne ja kokemus osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta voi olla heikko. Taidetoiminta on osallisuuden ja yhteisöllisyyden ytimessä ja osallisuuden kokemus on keskeinen hyvinvoinnin tekijä. Yhteisen tekemisen äärellä, lapsi tai nuori voi kokea paineettomasti olevansa osa ryhmää, arvostettu aktiivinen toimija.

Taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien avulla rikastetaan arkista kanssakäymistä, pyritään saamaan aistit ja mieli liikkeeseen sekä houkutellaan kokemuksia ja tunteita esiin. Yhteisen mukavan tekemisen äärellä saattaa kuin huomaamatta tulla jakaneeksi tunteitaan, asioita itsestään ja ajatuksiaan. Lapsella tai nuorella on myös mahdollisuus ammattilaisen tuella tulla kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään, identiteetin rakentumista tukien.

Toteutettavaan taidelähtöiseen toimintaan osallistuminen tarjoaa lapselle tai nuorelle turvallisen ympäristön itseilmaisulle. Taiteellisen ilmaisun, kuten teatterin, tanssin, musiikin tai kuvataiteiden avulla voi tulla esiin jotain sellaista, jolle on ollut vaikea löytää sanoja tai muotoa. Taide tarjoaa välineitä myös sosiaaliseen kasvuun ja oppimiseen sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen.

Kohderyhmän 2 (piirin vapaaehtoistoimijat) tavoitteet

MLL:n Järvi-Suomen piiri kouluttaa, tukee ja ohjaa MLL:n paikallisyhdistysten vapaaehtoisia. Tavoitteena on, että taidetapahtumiin osallistuvat paikallisyhdistysten vapaaehtoiset saavat toimintamallin, jota he voivat toteuttaa jatkossa omassa paikallisyhdistyksen nuorisotoiminnassa. Piirin toteuttaman ammatillisen ohjauksen tavoitteena on

- lisätä vapaaehtoisten osaamista sekä lapsia ja nuoria tukevan vapaaehtoistoiminnan pitkäjänteisyyttä ja näkyvyyttä
- tukea toiminnan aikana vapaaehtoisten jaksamista ja hyvinvointia
- ohjata vapaaehtoisia haastavissa tilanteissa lasten ja nuorten kanssa
- mahdollistaa lisäkoulutusten kautta elinikäistä oppimista ja vahvistaa osaamista
- tarjota mahdollisuus osallisuuden ja vaikuttamisen kokemukseen sekä mielekkääseen tekemiseen

Vapaaehtoisten tuesta vastaavat piirin koordinaattorit, joiden tehtävänä on paikallisen vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus ja tuki, uusien vapaaehtoistyömuotojen käynnistäminen, vapaaehtoisten rekrytoiminen ja kouluttaminen.

Kohderyhmän 3 (lasten/nuorten huoltajat ja perheet) tavoitteet

Toimintamuodot tukevat lasten, nuorten ja perheiden arjen sujumista eri elämäntilanteissa. Tavoitteena on lapsen, nuoren ja hänen perheensä elämänhallinnan ja voimavarojen tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Toimintojen tavoitteena on:

- tukea ja vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta
- antaa vanhemmille keinoja tukea yksinäistä tai kiusattua lasta
- tarjota vanhemmuuden tukea perheille.

Kouluissa ja oppilaitoksissa kohtaamamme lapset ja nuoret ovat kysyessämme kertoneet toivovansa läheisiltään hyvinvointinsa tueksi yhteistä tekemistä, yhteistä aikaa ja ymmärrystä. Haluamme mahdollistaa tätä toivottua läheisten tukea lapsille ja nuorille, minkä ohessa lasten ja nuorten ja heidän perheidensä myönteisen vuorovaikutuksen, tunnetaitojen ja sosiaalisten valmiuksien lisääntymistä taidemenetelmien kautta. Tuen, taitojen ja myönteisen vuorovaikutuksen kautta nuoren ja perheen kyky vahvistaa omaa hyvinvointia lisääntyy.

Tähän toiveeseen vastaamme mahdollistamalla läheisten kutsumisen tarvittaessa mukaan taideryhmiin. Ammatillaisen ja vapaaehtoisen ohjaajan tuella ruokimme yhteisen taideprojektin ohessa lapsen/nuoren ja aikuisen välistä myönteistä vuorovaikutusta. Läheinen voi olla aikuinen sisarus, isovanhempi, kummi tai nuoren muu turvallinen aikuinen. Viestimme nuorille, että tukea on oikeus tarvita, pyytää ja saada.

Toimenpiteet

Haettavalla avustuksella toteutetaan taidelähtöistä avointa kohtaamispaikkatoimintaa taidepajoissa 10–16-vuotiaille lapsille ja nuorille. Ryhmätoimintaa ohjaavat piirin koulutetut työntekijät sekä toimintaan koulutetut vapaaehtoiset taidepajaohjaajat.

Taidetapahtumissa taidelähtöisiä menetelmiä voidaan toteuttaa esimerkiksi kuvataiteen, musiikin, valokuvan ja draaman keinoin. Taide tuo väylän ilmaisulle, tekeminen yhdistää ja tuottaa jo itsessään hyvinvointia.

Taideohjauksen lisäksi työpajoissa keskustellaan ja pohditaan lapsille ja nuorille tärkeitä asioita kuten itsenäistyminen, kaveruus, sosiaalisissa tilanteissa toimiminen tai seurustelu. Keskustelun aiheet nousevat toimintaan osallistuvilta lapsilta ja nuorilta.

Yhteistyökumppaneinamme toiminnassa ovat muut Järvi-Suomen piirin alueen lapsille ja nuorille suunnatut avoimet kohtaamispaikat sekä kuntien nuorisotoimet. Teemme tiivistä yhteistyötä myös hyvinvointialueiden oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

Tavoitellut tulokset

Mukana olevat lapset ja nuoret saavat taiteen keinoin luottamusta omaan osaamiseensa, mikä vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa ja minäpystyvyyttä. Lapsille ja nuorille osallisuuden kokemuksen, joka vaikuttaa vahvistavasti minäkuvaan ja itsetuntoon. Toiminta perustuu lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteisiin ja heidän tekemiinsä menetelmävalintoihin. Tuotoksena ryhmäprosessista voi syntyä esimerkiksi yhteisötaideteos tai ryhmäkohtaisesti kutakin ryhmää parhaiten palveleva tuotos.

Luova ryhmätoiminta lisää osallisuutta ja sitä kautta myös hyvinvointia. Osallisuus vahvistuu luovassa ryhmätoiminnassa, kun ihminen pääsee käsiksi omiin voimavaroihinsa tai löytää uusia, kuuluu johonkin ja tulee kuulluksi sekä kokee elämänsä merkitykselliseksi ja pystyy säätelemään tunteitaan.

Toiminnan tulosten arviointiin käytetään osallisuusindikaattoria ja/tai Pienet onnistumistarinat -työkalua.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137914/URN_ISBN_978-952-343-329-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia).

Idea Taidepäivä -pilotin kokemuksista

Toteutimme pilotointimielessä taidepäivän Kuopiossa, johon osallistui yli 40 henkilöä. Mukana oli lapsia aivan pienistä taaperoista teini-ikäisiin ja perheitä monenlaisilla

kokoonpanoilla. Osallistujat olivat suurelta osin MLL:n Järvi-Suomen piirin tukihenkilötoiminnassa mukana olevia, mutta tapahtumaan osallistui myös muitakin osallistujia. Päivä oli täynnä lämpimiä kohtaamisia, rohkaisua, kannustamista sekä yhdessä tekemistä luovuuden äärellä.

Huolehdimme esteettömyydestä, aistiystävällisyydestä, turvallisuudesta ja siitä, että jokainen kokisi olemisensa mukavaksi. Tarjosimme monelle uusia kokemuksia ja onnistumisen iloa.

Taidepäivässä oli viisi toimintapistettä, joissa perheet pääsivät kokeilemaan taidelähtöistä menetelmää, sekä luontoavusteinen taukopaikka. Väritimme voimaeläimiä ja tunnistimme samalla omia vahvuksiamme, maalasimme yhteisötaideteoksen haaveista ja unelmista, kokeilimme jännittävää akvarellitekniikkaa maalaushuopaa käyttäen, pääsimme kuvattaviksi voimauttavaa valokuvaa hyödyntäen ja toivomuskaivolla sai käydä pohtimassa, mitkä ovat itselle tärkeitä toiveita. Välillä sai käydä levähtämässä leirinuotiomaisella taukopaikalla, joka oli rakennettu tilaan luonnon hyvää tekeviä elementtejä hyödyntäen - luonnon kuvina, metsän ääninä ja luonnon materiaaleina, mikä tukee kestävästä elämäntapaa ja edistää luontoarvojen ymmärtämistä ja elämyksellisyyttä.

Palautteita tapahtumasta

“Aivan ihana tapahtuma. Ihanat ohjaajat, tosi hyvin organisoitu! Teette arvokasta työtä ♥”

“Maailman paras retkipaikka.”

“En muista milloin viimeksi olen maalannut. Se oli kivaa ja voisi lapsen kanssa tehdä useamminkin.”

“Tosi mukava tapahtuma, kiitos! Jäi iloinen mieli ja järjestelyt toimivat hyvin. KIITOS!”

Raportoiminen

Sitoudumme raportoimaan toiminnasta rahoittajan edellyttämällä tavalla. Toiminnan edistymisestä tehdään loppuraportti. Raportoinnissa kuvataan tavoitteiden toteutuminen, saavutetut tulokset sekä talousarvion toteutuminen.

Toiminnan vaikuttavuus ja kestävyys

MLL:n Järvi-Suomen piiri on jo vuosien ajan tehnyt kohderyhmälle merkityksellistä ja vaikuttavaa työtä toiminta-alueellaan haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Kuopiossa järjestettyyn taidepäivä -pilottiin osallistui samaan kohderyhmään kuuluvia lapsia, nuoria ja perheitä. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten mielen hyvinvointi on viime vuosina ollut suuri yhteiskunnallinen haaste, joka näkyy yksinäisyytenä, masennuksena, erilaisina mielenterveyden haasteina ja sairastavuuden lisääntymisenä. Suunnitelmassa kuvatut toiminnan tavoitteet tukevat lapsen ja nuoren itsetunnon positiivista kehittymistä sekä vahvistavat lapsen ja nuoren mielen hyvinvointia ja kasvua, jotka ovat keskeisessä osassa kasvussa kohti yhteiskunnan osallistuvaa jäsenyyttä.

Sekä piirin perustoiminnot että pilotti ovat osoittaneet, että toiminnalle on tarvetta, koska se tukee sosiaalista ja yhteiskunnallista kestävyyttä. Tapahtumien jälkeen lasten, nuorten tai perheiden on mahdollista jatkaa MLL Järvi-Suomen piirin toimintojen parissa, joten tapahtumista saavutettu hyöty ei jää kertaluontoiseksi.

Toivoisimme Pohjois-Savon hyvinvointialueen näkevän meidät luotettavana kumppanina, joka on toiminut pitkään kohderyhmän hyväksi, saanut toiminnoistaan vaikuttavia tuloksia, testannut taidelähtöisiä menetelmiä omissa toiminnoissaan ja sen myötä kiinnostunut laajentamaan toimintaansa hakemuksessa kuvattuun suuntaan vastaamaan kohderyhmän tarpeita nykyistäkin paremmin. Toivomme, että näkisitte hankkeemme niin merkittävänä, että haluatte lähteä kanssamme yhteistyöhön ja myöntää toiminnalle avustuksen.
